

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası
Takipçilerinin “Fıkhi” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Dilenmek ve Para Biriktirmek

Musa A. Eş-Şükür Musa'ya

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Allah'tan, Allah'ın lütfu ve fazileti sizinleyken mektubumun size ulaşmasını temenni ediyorum...

Madde-142'de şöyle geçmektedir: “Zekatı verilse bile malın kenz edilmesi (yığılıp saklanması) yasaklanır.”

Anayasa Mukaddimesi kitabının ikinci bölümünün 115. sayfasında geçen bu maddenin ve Ebi Umame hadisinin şerhinde şöyle geçmektedir: “Bu da bir veya iki dinar dahi olsa kenz olduğu, yani mal gereksiz yere biriktirildiği sürece altın ve gümüşü kenz etmenin mutlak olarak haram olması demektir.” Bu metinden ben, bir fakirin insanlardan ihtiyacından fazlasını talep edemeyeceğini anladım.

Soru şudur: Bir fakirin mevcut günümüzde parayı kenz yapan (biriktiren) biri sayılmaması için isteyebileceği en üst (maksimum) sınır nedir? Onun ihtiyacı ne kadardır? Ve ne zaman istemekten (dilenmekten) vazgeçmesi gerekir?

Allah sizi hayırla mükâfatlandırsın.

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Bize yönelik duandan dolayı Allah senden razı olsun, biz de sana daha hayırlısıyla dua ediyoruz.

Birincisi: Sorunuzun özü, dilenmek (dilencilik) konusu hakkında olup bu ise, kenz-biriktirme konusundan farklı bir konudur... Zira kenzin, fakirlik veya zenginlikle hiçbir ilgisi olmadığı gibi ihtiyaç sahibi olmasıyla veya ihtiyaç sahibi olmamasıyla da bir ilgisi yoktur; bilakis kenzde para biriktirmeye odaklanılmakta olup para biriktiren kişinin zengin ya da fakir olmasına bakılmaksızın harcamak istediği ihtiyacının dışında parayı biriktirip istiflemesidir. Zira ihtiyaç sahibi olmayan zengin, para biriktirebilir ve gereksiz yere onu istifleyebilir; aynı şekilde fakir de para biriktirebilir ve ihtiyaç sahibi olmasına rağmen gereksiz onu istifleyebilir. Ancak fakir, muhtaç olduğu halde elindeki parayı ihtiyacını karşılamak için harcamaz, bilakis ihtiyacı olduğu halde onu biriktirir ve istifler. Suffe ehlinde olanların bazıları da böyle yapıyordu; zira onlar ihtiyaç sahibi kimselerdi ve bu yüzden insanların sadakalarıyla geçiniyorlardı, aynı zamanda onlardan bazıları (bir veya iki dinar) altın biriktiriyor ve onu gereksiz yere istifliyordu...

Kenz/biriktirme ve onun haram olması konusu, İktisadi Nizam kitabında ayrıntılı olarak geçmektedir. Bu yüzden ona başvurulabilir; zira o kitap Allah'ın izniyle yeterlidir.

İkincisi: Daha önce bize kenz ve istifleme hakkında soru soruldu ve soru soran kişiye 13/1/2015 tarihli cevabım aşağıdaki şekilde olmuştur:

(1- Para biriktirmek, ihtiyaç dışı olarak biriktirmedir. Dolayısıyla para biriktirmen, ev yapman, arsa satın alman, fabrika kurman, evlenmen için para biriktirmen veya çocukların

varsa onların okuldaki eğitimlerinin taksitlerini biriktirmen veya araba satın alman ya da benzerleri için para biriktirmen gibi meşru bir ihtiyaçtan dolayı olursa, o zaman bu kenz (herhangi bir ihtiyaca binaen olmaksızın nakit paranın biriktirilmesi) değil bir ihtiyaçtan dolayı biriktirme olur. Dahası bu, nisap miktarının üzerinden bir yıl geçtiğinde zekâtı verilmesi gereken helal bir biriktirmedir...

2- Kişinin kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler için bir yıl yetecek kadar nafaka biriktirmesi caiz olan bir husus olup kenz değildir. Çünkü Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem, müminlerin annelerine bir yıl nafakalarını vermiştir. Zira Müslim, Ömer'den şunu tahrir etmiştir: **كَانَتْ أَمْوَالُ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَقَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ، مِمَّا لَمْ يُوجِفْ عَلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ بِخَيْلٍ وَلَا رُكَابٍ، فَكَانَتْ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَاصَّةً، فَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً سَنَةً، وَمَا بَقِيَ يَجْعَلُهُ فِي الْكُرَاعِ وَالسِّلَاحِ، غَدَّةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ** **"Nadiroğullarının malları, Allahu Teala'nın Rasulü'ne Müslümanların at ve deve koşturmadan verdiği fey gelirlerindendir. Fey geliri, sadece Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'e aitti. O, bundan ailesinin bir yıllık geçimini temin ederdi. Artan kısmını ise Allah yolunda bir hazırlık olarak silah ve atlara harcardı."** Nevevi, Sahih-i Müslim'in şerhinde şöyle demiştir: (Ailesinin bir yıllık geçimini temin ettiğini söylemesi, yani onların bir yıllık nafakasını ayırması demektir. Ancak onu, yıl dolmadan önce hayır işlerinde harcardı. Dolayısıyla bir yılı tamamlamazdı...) Bu nedenle bir yıl yetecek kadar nafaka biriktirmek kenz değildir ve nisap miktarının üzerinden bir yıl geçtiğinde zekâtı verilir.) Daha önceki soru-cevaptan aktarılanlar bitti.

Üçüncüsü: Dilencilige (dilenmeye) gelince; dilencililiğin hükmünü ve şerî sınırlarını açıklayan şerî deliller varit olmuştur:

1- Şeriat, ihtiyaç olmadığı halde insanlardan para istemeyi yasaklamış ve gücü yeten kişiye para kazanmak için çalışmasını emretmiştir:

- Allah Subhanehu ve Teala iffetli (dilenmeyen) fakirleri övmüştür: **لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ** **"(Sadakalar) kendilerini Allah yoluna adayan, yeryüzünde dolaşmaya güç yetiremeyen fakirler içindir. İffetlerinden dolayı (dilenmedikleri için), bilmeyen onları zengin sanır. Sen onları yüzlerinden tanırsın. İnsanlardan arsızca (bir şey) istemezler. Siz hayır olarak ne verirsiniz, şüphesiz Allah onu bilir."** [Bakara 273] Bu ayet, insanlardan (bir şey) istemekten nehyedildiğine işaret etmektedir.

- Buhari Sahih'i'nde aynı babta Ebu Hureyra'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **مَنْ سَأَلَ النَّاسَ أَمْوَالَهُمْ تَكَثُّراً فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْرًا فَلْيَسْتَقِلَّ** **"Kim (malını artırmak için) insanlardan dilenirse, o mutlak surette ateş(ten bir kor) talep etmiş olur. Öyleyse ister azla yetinsin isterse çoğaltmayı istesin, (artık kendisi bilir)!"** Fî Şerhi'n-Nevevî Alâ Müslim'de şöyle geçmektedir: [Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in: **"Kim (malını artırmak için) insanlardan dilenirse, o mutlak surette ateş(ten bir kor) talep etmiş olur. Öyleyse ister azla yetinsin isterse çoğaltmayı istesin, (artık kendisi bilir)!"** kavli hakkında el-Kâdi, bunun ateşle cezalandırılacağı anlamına geldiğini ve anlamın zahiri üzere olmasının mümkün olabileceğini söyledi; zira Mani'u'z Zekat'ta sabit olduğu gibi kim onu alırsa, onunla dağıtılan ateş (ten bir kor) olacaktır.]

- Yine Sahih-i Müslim'de aynı babta Ebu Hureyra'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i şöyle derken işittim: **لَأَنْ يَغْدُو أَحَدُكُمْ فَيُخْطَبَ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَتَصَدَّقَ بِهِ وَيَسْتَعْنِيَ بِهِ مِنَ النَّاسِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ رَجُلًا أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ ذَلِكَ فَإِنَّ الْيَدَ الْعُلْيَا أَفْضَلُ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَإِذَا بِمَنْ تَعُولُ** **"Birinizin sabahleyin yola koyulup sırtında odun getirerek (parasını) harcaması ve insanlardan müstağni olması (minnet etmemesi), bir insandan bir şeyler isteyip de onun vermesinden veya vermemesinden daha hayırlıdır. Çünkü veren el, alan elden üstündür. (Harcamaya) geçindirmekle yükümlü olduklarından başla."**

2- Şeriat, Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in açıkladığı muayyen durumlarda insanlardan mallarını istemeyi caiz kılmıştır. Müslim'in Sahih'inde Kabise bin Muharik el-Hilali'den rivayet ettiği hadiste şöyle demiştir: **تَحَمَّلْتُ حِمَالَةً فَأَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَسْأَلُهُ فِيهَا فَقَالَ: أَقِمْ حَتَّى تَأْتِيَنَا الصَّدَقَةُ** **فَنَأْمُرَ لَكَ بِهَا قَالَ: ثُمَّ قَالَ: يَا قَبِيصَةُ إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَجِلُّ إِلَّا لِأَحَدٍ ثَلَاثَةً؛ رَجُلٍ تَحْمَلُ حِمَالَةً فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَهَا ثُمَّ يُمِصَّكَ،**

وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ اجْتَاَحَتْ مَالَهُ فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قَوَاماً مِنْ عَيْشٍ أَوْ قَالَ سِدَاداً مِنْ عَيْشٍ، وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ قَاقَةٌ حَتَّى يَقُومَ ثَلَاثَةٌ مِنْ دَوِي الْجَبَا مِنْ قَوْمِهِ لَقَدْ أَصَابَتْ فُلَانًا قَاقَةٌ فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قَوَاماً مِنْ عَيْشٍ أَوْ قَالَ سِدَاداً مِنْ عَيْشٍ، فَمَا “Birine kefil oldum da bu hususta bir şeyler istemek üzere Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem’e geldim. Bana: “Biraz bekle bize sadaka gelsin de sana ondan verelim” dedi. Sonra şöyle dedi: Ey Kabisa! Şüphesiz ki üç sınıf insandan her biri müstesna olmak üzere dilenmek hiçbir kimseye helal değildir. (Şöyle ki); 1- Kefalet altına giren kimseye o malı elde edinceye kadar dilenmek helaldir. Sonra bundan vazgeçer. 2- Bütün malını helak eden, bir felâkete maruz kalan kimsenin geçim ihtiyacını temin edinceye kadar -yahut hacetini giderinceye kadar- dilenmesi helaldir. Fakr-u zarurete düçar olan, o derece ki kabilesinden akli başında üç kişinin: Gerçekten filan fakir düştü diye şahadette bulunacakları kimsenin geçim ihtiyacını temin edinceye kadar -yahut hacetini giderinceye kadar- dilenmesi helaldir. Dilenen bundan ötesi haramdır ey Kabisa! Dilenen onu haram olarak yer.” Bu hadisten açığa çıkmaktadır ki kendilerine para istemenin helal olduğu sınıflar şunlardır: İnsanların arasını düzeltmek için borçlanan adam, başına musibet gelen adam ve muhtaç olan fakir...

3- Bu üç sınıf, onların hükümlerinde olan kimselere dahil edilir; tıpkı Allahu Teala’nın şu kavlinde, [غارمين-Gârimîn-borçlular] lafzı altında yer almasından dolayı borcunu ödeyecek parası olmayan özel bir borcun sahibi gibi: الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ “Sadakalar (zekât), Allah’tan bir farz olarak ancak fakirlere, yoksullara, zekât toplayan memurlara, kalpleri İslam’a ısındırılacak olanlara, kölelere, borçlulara, Allah yolundakilere harcamaya, yolda kalmışlara mahsustur. Allah pek iyi bilendir, hikmet sahibidir.” [Tevbe 60] Aynı şekilde gücü olup kazanamayan yani geçimini sağlamak için çalışacak iş bulamayan ve parası ve (ona verecek) bir yakını olmayan kimse de böyledir. Bu da Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in, Nesai ve diğerlerinin Hişam İbn Urve’den şöyle dediğini rivayet ettikleri hadisindeki şu kavlinden dolayıdır: Babam bana şunu rivayet etti: Ubeydullah İbn Adiy İbn el-Hiyar bana dedi ki: İki adamın bana bildirdiğine göre kendileri sadaka mallarından bir şeyler istemek üzere Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem’e gittiler. Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem o ikisini baştan aşağı süzüp güçlü kuvvetli olduklarını görünce şöyle dedi: إِنَّ شَيْئًا وَلَا حَظَّ فِيهَا لِعَنِي وَلَا لِقَوِي مُكْتَسِبٌ “İstiyorsanız yine size vereyim, ama kendine yetecek kadar malı, çalışmak için de gücü kuvveti yerinde olana sadaka helal değildir.” Albani şöyle dedi: (Hadis) sahihtir. “Katil olan akrabası, yakın arkadaşı veya kayın biraderi adına öldürülenin ailesine diyet ödemeyi yüklenen (kefil olan) kişi de aynıdır; zira ödemediği taktirde acı çeken akrabası veya yakın arkadaşı öldürülecektir.” Bu da Ahmed’in Müsnedi’nde Enes İbn Malik’den Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in şöyle dediğini rivayet etmesinden dolayıdır: إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا لِأَحَدٍ ثَلَاثٍ ذِي دِمٍّ مُوجِعٍ أَوْ غَرَمٍ مُفْطَعٍ أَوْ فَقْرٍ مُذْقِعٍ “Yalnızca şu üç kişi dilenebilir: bunlar, çok fakirlik çeken, ağır bir borç altında bulunan ve kan bedelinin altında ezilen kişidir.”

Bu sınıfların, ihtiyaçları giderilinceye kadar insanların paralarından istemeleri caiz olup, yukarıda açıklananlara göre bundan sonra istemeleri caiz değildir... Kabisa hadisinde zikredilen bu sınıflar veya onların hükmünde olanların dışındakiler için doğru değildir; yani onların insanların paralarından istemeleri doğru değildir...

4- Caiz olmayan zenginliğin sınırını meseleyle birlikte zikretmiştik ve bu, Hilafet Devleti’nde Maliye kitabındaki “Zekâtın Verileceği Yerler” bölümünde aşağıdaki şekilde geçmektedir:

[... Allahu Teala, zenginlerin zekât almalarını haram kılmıştır. Nitekim Ahmed ve Ashabu’s Sünen Abdullah İbn Amr’dan şöyle dediğini rivayet etmiştir: Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: لَا تَحِلُّ الصَّدَقَةُ لِعَنِيٍّ، وَلَا لِذِي مَرَّةٍ سَوِيٍّ “Sadaka, zengine ve çalışıp kazanma gücü olan kimselere helal olmaz.” Hadiste geçen [ذو المَرَّة] lafzı çalışma kudretine, kuvvetine sahip olup rızık kazanabilecek kimseler hakkında kullanılan bir lafızdır. İşte böylesi bir kimse çalışıp kazanabileceği bir iş bulamazsa fakir sayılır. Zengin, başkasına muhtaç olmayan, temel ihtiyaçlarından daha fazla geliri olan kimse demektir. Kime zengin denildiğini açıklayan hadisler de vardır. Abdullah İbn Mesud’dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Allah’ın

Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: مَا مِنْ أَحَدٍ يَسْأَلُ مَسْأَلَةً، وَهُوَ عَنْهَا غَنِيٌّ، إِلَّا جَاءَتْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كُدُوحًا، أَوْ خُدُوشًا، أَوْ خُمُوشًا فِي وَجْهِهِ. قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا غِنَاهُ، أَوْ مَا يُغْنِيهِ؟ قَالَ: خَمْسُونَ دِرْهَمًا، أَوْ حِسَابُهَا مِنْ الذَّهَبِ “**Kendisini dilenmekten alıkoyacak kadar zenginliğe sahip olduğu halde dilenen bir kimse, kıyamet gününde dilencililiğinin derecesine göre, yüzü yara bere içerisinde, yüzünde izler olduğu hâlde gelir. Denildi ki: Ey Allah’ın Rasulü! Onu zengin yapan veya zengin olmasının ölçüsü nedir? Allah’ın Rasulü: Elli dirhem veya elli dirhem değerinde altına sahip olmak.**” [Beş sünen sahibi rivayet etti.] Buna göre bir kimse, yiyeceği, giyeceği, evi, ailesinin, çocuklarının ve hizmetçisinin nafakasını karşılayabilecek miktarda mal varlığından fazla olarak 50 dirhem de gümüşe yani 148,75 gram gümüşe veya 148,75 gram gümüşe eş değer altına sahip ise zengin sayılır ve bu durumda bulunan bir kimsenin zekât alması caiz olmaz.] Bitti. Buna göre böyle bir zenginin insanlardan bir şey istemesi caiz değildir.

Dördüncüsü: Dilencilik sorunu ve çözümü:

Kayda değerdir ki İslam beldelerinde dilencilik olgusunun yaygınlaşması, İslam şeriatının uygulamadan uzaklaştırılmasından ve yöneticilerin insanların işlerini gözetme konusunda büyük ihmalkârlık göstermesinden kaynaklanmaktadır... Müslüman ülkeler para ve servet deposu olmasına rağmen... Müslüman ülkelerdeki cami önlerinde, sokaklarda ve yol kavşaklarında dilenci kalabalıklarını görmek yürekleri burkmaktadır... Dolayısıyla birinci derecede kınanması gereken dilenciler ve dilencilik yapanlar değil, aksine şeriatı tatbik etmeyen, daha da önemlisi insanların işlerini gözetmeyen, ihtiyaçlarını karşılamayan ve onlar için geçim kaynakları sağlamayan yöneticiler kınanmalıdır... Allah’ın izniyle yakında kurulacak Raşidi Hilafet Devleti, İslam ülkelerindeki yoksulluk ve dilenme olgusu gibi bunun sonucunda ortaya çıkan kötü olguları önceliklerinden biri olarak ele alacaktır... Nitekim kitaplarımızda İslam’ın yoksulluk sorununa nasıl çözüm bulunduğunu açıkladık; özellikle de bu, İktisat Nizamı kitabında ayrıntılı olarak geçmektedir ve oraya müracaat edilebilir...)

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 19 Cumade’l Âhir 1443

M. 22/01/2022

Cevaba, Emir’in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4372/>